

pp • HVORDAN snakker vi med barn av rusavhengige? • FORELDRE PROGRAMMET

Hva snakker vi om med barn av rusavhengige? Hvilke ord velger vi å bruke? Og ikke minst: Hvem er det som snakker med barna når foreldrene er under rusbehandling?

Dette er noen av spørsmålene forsker Turid Wangensteen prøver å finne ut av i sin doktorgrad. Hun er ansatt som stipendiat i Tyrilistiftelsen og følger doktorgradsprogrammet Barn og unges deltakelse og kompetanseutvikling ved Høgskolen i Innlandet. Sammen med medforfatter Astrid Halså har hun intervjuet 12 barn og unge som alle har eller har hatt foreldre i rusbehandling. Svarene hun har fått så langt både overrasker og skremmer henne.

Savner muligheten til å snakke åpent

– Barna forteller om et savn etter å bli spurt om egen situasjon. Det kan gjerne være at noen har spurt om det – og at de en gang har svart nei på å snakke om sin egen situasjon. Men de vil gjerne bli spurt flere ganger. Barna forteller også at andre voksne pårørende ofte blir fortære ferdige med situasjonen enn hva de selv blir. Det betyr jo at vi i helseapparatet også må tåle å snakke om det – og at vi må ta det opp gjentatte ganger, sier hun.

Felles for alle de 12 hun har snakket med er at de har blandede følelser for foreldrene som ruser seg. Det kan også være veldig motsetningsfylte følelser som skuffelse, sorg og kjærlighet.

En av jentene på 16 sa det slik om sin far:

«Selv om han var slik, voldelig, mot mamma ... var han en veldig viktig person for meg. Han ga meg den tryggheten jeg trengte. Han var aldri slem mot meg. Jeg klarer ikke å hate ham, jeg klarer det ikke.»

En litt eldre kvinne, 25 år gammel, sier det på denne måten:

**“ Jeg klarer ikke å være sint på moren min.
Jeg kan føle på mange ting, som skuffelse,
svik, sorg, men ikke sinne.**

Lojalitetskonflikt

– Barna reagerer også på måten andre omtaler foreldrene på. Dette gjør at de ofte kommer i en posisjon hvor de må forsvare foreldrene. Disse andre kan være både nær familie og saksbehandlere, forteller Wangensteen.

Informantene til Wangensteen har i perioder bodd sammen med den eller de av foreldrene som har ruset seg. Flere har bodd i fosterhjem eller hos annen nær familie. Uansett bosted har de måttet forholde seg til den rusede forelderen.

– Dette viser at andre familierelasjoner også er viktig. De som har vokst opp hos for eksempel besteforeldrene, sier seg fornøyde med det. Men samtidig sier de at det er litt strevsomt. De må da på en eller annen måte forholde seg til den rusede forelderen selv om de er beskyttet fra den daglige rusen, sier hun.

Lovpålagt rett

Turid Wangensteen er opptatt av at disse barna skal få det lovpålagte tilbudet de har krav på. De aller fleste av informantene har aldri fått tilbud om å snakke med andre enn sin egen familie eller fosterfamilie. Behovet for å ha noen profesjonelle de kan snakke med og stole på – også etter at forelderen kom til behandlingen, er absolutt et ønske hos barna.

En kvinne på 22 sier det slik:

«Da jeg var 15, ba jeg om hjelp. Jeg følte jeg hadde trengt det lenge. Det jeg opplevde da, var at fostermoren min ikke brydde seg. Hun sa bare at jeg skulle ta hånd om det selv. Det var ikke lett, jeg klarte det ikke. (...) Jeg har vært mye alene.»

Fortsatt stigmatisert

Forskeren mener at vi som samfunn har en lang vei å gå før barn av rusavhengige får den oppmerksomheten og omsorgen de har behov for.

– Det er fremdeles mye skam og stigma rundt foreldreskap og rus. Barna selv vil gjerne ha en forklaring. De vil vite hvorfor foreldrene har gjort de valgene de har gjort. Det er derfor viktig at det finnes noen viktige personer rundt barna. Det må gis rom for å snakke om følelser og det behøver ikke å bli belemrende, mener hun.

“ Da jeg var 15, ba jeg om hjelp. Jeg følte jeg hadde trengt det lenge.

Wangensteens doktorgrad skal etter planen være ferdig til sommeren 2019. En av de pålagte doktorgradsartiklene er på norsk og er akseptert for publisering i Tidsskrift for psykisk helsearbeid. Det har fått tittelen: «Foreldreskap og rus – den tause skammen. Barn som har foreldre i rusbehandling blir i liten grad invitert til barne- og familiesamtaler»

Ønsker du å lese mer om Wangensteens forskning?

«Forskeren forklarer: Barna som ikke fikk noen å snakke med» – Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse.

«Barn av rusavhengige trenger hjelp til å håndtere motstridende følelser» –
Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse.

Tekst:

Gunder Christophersen

Journalist